

„Az egész világ vagy semmi más”

Észrevételek a 2016. tavaszi franciaországi társadalmi forrongásról

„A legrosszabb, ami egy társadalmi mozgalommal történhet, hogy elkényelmesedik – ez az, ami végül a Gezi parki tüntetést is elérte. Ahhoz, hogy egy mozgalom mozgásban maradhasson, arra van szükség, hogy valami elviselhetetlen éjjel-nappal irritációban tartsa. Ha az ember semmi zavarót nem talál, sőt, elkezdi jól érezni magát, akkor nem megy tovább előre, s ez természetes; a fogódzók és a stabilitás iránti szükség normális dolog. Márpedig amikor az ember fellázad, ez azt jelenti, hogy kész saját természetes szükségleteivel szemben is felvenni a harcot. A lázadáshoz az kell, hogy az ember erősnek érezze magát; eszköztelennek, mégis erősnek. A kényelmetlenség érzése az egyetlen erő, amely előre hajt bennünket.”¹

A megmozdulás márciusban kezdődött egy, a munka-törvénykönyvet érintő törvénytervezettel szemben, amely a munkaügyi miniszterről az *El Khomri-törvény* nevet kapta. Ahogyan a *Területi Hírszerzés Központi Irodájának (Service Central du Renseignement Territorial)* április 28-i keltezésű belső feljegyzése fogalmaz (a leghesebb tüntetések egy része ezen a napon bontakozott ki): „A Munka törvénykönyvét érintő módosítás által kiváltott vita ideológiai válsággá fajult, és az egész rendszer elutasításába csapott át.” A szalagcímek egy része szerint: „A Munka törvénykönyve és szellemisége ellen...” Az új törvényt már számos olyan kormányzati intézkedés megelőzte, amelyek François Hollande – a francia Szocialista Párt 2012 tavaszán köztársasági elnökké választott jelöltjének – választási ígéreteivel látványosan szembementek. A törvényt végül július 21-én elfogadták, mégpedig azután, hogy Manuel Valls miniszterelnök, immáron harmadszor ebben az ügyben, élt az Alkotmány 49.3-as cikkében foglalt rendelkezésekkel, amelyek a törvény elfogadását parlamenti szavazás nélkül is lehetővé teszik. A törvényt augusztus 9-én hirdették ki a francia *Hivatalos Közlönyben*. Az viszont még kérdés, hogy a végrehajtási rendeletek végül megszületnek-e.

Az El Khomri-törvény csupán egyike a mérföldkövet jelentő jogszabályi intézkedéseknek. Franciaországban most ér véget az a ciklus, aminek kezdetét a *Felszabadulás* sztálinista-gaulle-ista paktuma jelölte ki. A tőke és a munka között létrejött megállapodás, amely e paktum alapját képezte, valamint biztosította a munkások számára, hogy kizsákmányolásuk közepette is bizonyos mértékű szociális biztonságot élvezhessenek, immár hatályon kívül került. Miután a szakszervezetek szóhasználatából eltűnt bárminemű utalás a minőségi ugrásra (például a hivatkozás az „általános forradalmi sztrájkra”, amit az egykori forradalmi szindikalizmus hirdetett), a szakszervezetek intézményesültek, és a munkaerőnek a tőkével közös menedzselésébe kezdtek a kapitalizmus keretein belül – ami az egész fordista időszakra jellemző lett, és aminek köszönhetőn minden korábbinál erősebb alkupozícióba kerültek. Ez természetesen az 1970-es évekre jellemző fordista termelés keretei között nem tette mindig lehetővé a spontán sztrájkok megakadályozását, de ami a lényegét illeti, a munkások által folytatott harc mindvégig szakszervezeti keretek között maradt, ami a szomszédos országok nem mindegyikéről mondható el...

A konfliktusok e szabályozási keretei között az ellentétes érdekű felek sorsa összefonódott. A tőke és a munka *szembenállása* sosem alakult át *ellentmondássá*, ellenkező esetben ugyanis, akárcsak 1968-ban, a társadalmi konfliktusok politikai konfliktusokká váltak volna. A szembenállás gyakran éles volt, de mindig szerződéses módon, ágazati megállapodások keretei között kellett őket rendezni (ennek mintája a *Grenelle-i Megállapodások* voltak, amelyek 1968 májusának végén lehetővé tették az országot megbénító spontán általános sztrájk „rövidre zárását”).² A tőke és a munka konfliktusra és egyeztetésre épülő dinamikája, aminek alapját a belső piac és a nemzeti valuta jelentette, két szempontból is válságba került: egyrészt a fordista termelési mód hanyatlása okán, ami Franciaországban az 1970-es évek elején kezdődött meg, másrészt pedig a közös európai piac létrejötté miatt. Az euróövezet annak a jele, hogy a kapitalizmus végérvényesen kilépett a nemzetállami keretből, a belső piac pedig alárendelődött a közös piac szabályainak és a szupranacionális valuta által támasztott kényszereknek.

Minden gazdaságtan *politikai*. A gazdaságtan mint kategória nem alkotóeleme a valós világnak, mint a pénz, az árú, a bérmunka vagy a tőke: a gazdaságtan legfeljebb csak a világról való gondolkodás polgári, bürokratikus formája. Ahhoz azonban, hogy e gondolkodási forma hatni tudjon, szüksége van valamilyen alkalmazási területre – vagy inkább egy efféle alkalmazási terület kialakulásához van szükség a szakértelem egy bizonyos formájára, amely azután uralkodó diskurzusként majd működésbe tud lépni. A politikai gazdaságtan a nemzetállamok kialakulásával egyidőben jön létre, s olyan irányítási teret hoz létre, amelyben a belső és a külső piac feszültsége uralkodik,

és amit szabályozni kell. Jelenleg azonban az irányítás a valódi politikai hatalmat gyakorló nemzetközi szervezetek – a Nemzetközi Valutaalap, a Világbank, a Kereskedelmi Világszervezet és természetesen az Európai Unió – kezébe került. A hatalom és a gazdagság közötti feszültség, amely korábban az állam minden tevékenységét meghatározta, más szintre tevődött át, és a merkantilista iskolától Keynes-ig képviselt klasszikus politikai gazdaságtantól eltérő paraméterek alapján fejtí ki hatását. A kormányoknak pedig nincs más lehetőségük, mint hogy a globális kormányzat diktátumaiba kapaszkodjanak: vajon végül aláírják-e az EU és az USA közötti szabadkereskedelmi egyezményt, amely még inkább meg fogja fosztani őket előjogaiktól? Valószínűleg igen, hiszen a „növekedés”, a „foglalkoztatás” a tét.

A vezetők diskurzusa tehát ugyanolyan hamisan cseng, mint annak idején a hivatalos pártideológia a végüket járó sztálini rezsimekben. Bárki láthatja, hogy hazug és irreális az a politikai diskurzus, amelynek neoliberais szemantikája néhány unalomig szajkózott jelszóra épül: „növekedés”, „foglalkoztatottság”, „fenntartható fejlődés” stb. A politika színjátékában sohasem került még szembe egymással ennyire élesen ígéret és valóság. Ebből adódik a hatalom által használt nyelvben a szóhasználat katonai és biztonságpolitikai jellege, mivel az az egyetlen nemzetállami hatáskörben megmaradt területre utal: a nemzeti kormányzat már nem képes politikai gazdaságként működni, ehelyett a populáció fegyelmező célú ellenőrzését végzi – a polgárok „megvédéséről” itt már nem is nagyon beszélhetünk. Ez az oka annak, hogy a közvéleményben a biztonságpolitikai témák és az idegengyűlölet fontos szerephez jutott.

Az El Khomri-törvénynek hivatalosan az a célja, hogy „megvédi a munkavállalókat, elősegítse a munkavállalást, és a vállalatokon belüli egyezkedésnek tágabb teret nyújtson”. A francia vállalatvezetők szakszervezete, a MEDEF által támogatott törvény azonban a valóságban a munkavállalói rugalmasság és *prekaritás* növelését, valamint a foglalkoztatás költségeinek csökkentését célozza, s ebben az Európai Bizottság ajánlásait követi, amelynek elnöke, Jean-Claude Juncker, Párizsban tett első látogatása alkalmából sajnálatát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy Franciaországban az elmúlt évtizedekben a munkavállalói jogok terén alig mutatkozott előrelépés: „Bizonyos megmerevedett viszonyok lebontása megfelelő törvényhozói eszköznek tűnik.” Más európai országok, mint Németország, Spanyolország vagy Olaszország (a Matteo Renzi által benyújtott *Jobs Act* révén) már tettek lépéseket ebbe az irányba. Belgiumban egy hasonló tervezet, a *Peeters-törvény* 2016 tavaszán tüntetésekhez és sztrájkokhoz vezetett. [...]

Az El Khomri-törvény nemcsak igazodást jelent a munka deregulációjának irányába mutató európai direktívákhoz, hanem a nemzeti kormányok gyengeségét is mutatja az Európai Unióval szemben. Többek

között minden ország, amely belépett az eurózónába, elveszítette monetáris mozgásterét (ami addig az államhatalom kiváltsága volt). Ettől kezdve a kormányoknak nincs lehetőségük arra, hogy a 2008 óta stagnáló ipari termelést stimulálják azáltal, hogy a nemzeti fizetőeszköz leértékelésén keresztül fellendítik az exportot. Ennek kompenzálására a kormányok kénytelenek minden lehetséges eszközt felhasználva egymásra licitálni a fizetések visszafogásában, annak érdekében, hogy az országukban működő nagyvállalatok számára elfogadható profitrátát biztosítsanak. Ebbe az irányba mutat jó néhány, a közelmúltban Franciaországban elfogadott intézkedés, amely nemcsak fiskális könnyítéseket biztosít a vállalatoknak, de a szociális járulékok tekintetében is engedményeket tesz; sőt, az El Khomri-törvényen keresztül – azáltal, hogy túlóra és éjszakai műszak esetén kevesebb pótlék fizetésére kötelezi a vállalatokat, valamint az elbocsájtás költségeit is csökkentik – a bérmunka költségét is mérséklék. De a törvény e tekintetben is legfeljebb csak az eurózóna országaira jellemző általános tendenciát követi. Kétségtelen, hogy az El Khomri-törvény csak a dolgozó szegények (*working poor*) táborát fogja gyarapítani, ahogyan azt Nagy-Britanniában a Thatcher-diktatúrát követően láthattuk. Már most is minden országban kétmillió dolgozó szegény él, ez – 2013-as adatok alapján – a bérmunkások 7,6%-át jelenti; ők azok a munkások, akik túl sokat keresnek ahhoz, hogy éhen haljanak, de nem eleget ahhoz, hogy élni tudjanak.

Az El Khomri-törvény ugyancsak eltörölné azokat a rendelkezéseket, amelyek a munkaidő szabályozásán keresztül lassítják a „just in time” logikájának érvényesülését. Ez a logika egyre rugalmasabb munkaidőt igényel, valamint *prekár* munkások, ideiglenes vagy kölcsönzött munkaerő, illetve helybéli alvállalkozók bevonását követeli meg. Nem véletlen, hogy májusban és júniusban a blokádok egy részének logisztikai vállalatok voltak a célpontjai: mivel a szállításban ugyanazt a gyorsaságot és rugalmasságot kell érvényre juttatni, mint a termelésben, a gépjárművezetők, áruszállítók és rakodómunkások életét fokozottan megkeseríti az időhiány, valamint az, hogy mindig hadra foghatóknak kell lenniük. Ez a korlátjait veszített flexibilitás a munkaidőn kívüli életükre is hatással van: családi vagy társasági létre alig-alig marad lehetőségük...

Az első két hónap lanyha szakszervezeti mozgósítása éles kontrasztba került az egyetemi hallgatókra és még inkább a középiskolai diákokra jellemző mozgósító erővel. A megmozdulás egy pillanatil sem mutatta egy tömegmozgalom jeleit, mint 1994-ben (a pályakezdő fiatalok esetében alkalmazott határozott idejű munkaszerződéssel szemben), 2006-ban (az első munkavállalásra vonatkozó munkaszerződés ellen) vagy 2010-ben (a nyugdíjreformmal szemben). És ez a középiskolásokra is igaz volt: a 188 párizsi középiskolából a diákok mindössze 33-at vettek blokádk alá. Ezzel szemben a résztvevők

igen elszántak voltak, ami a rendőrség és az igazságszolgáltatás erőszakos fellépésének ismeretében igen figyelemre méltó. A párizsi középiskolai diákokat és egyetemi hallgatókat, a prekariátust, a tanoncokat és a munkanélkülieket tömörítő *Független Gimnáziumközi Mozgalom (Mouvement Inter-Lycées Indépendant)* emblemikus példáját nyújtotta ennek az elszántságnak. Más városokban a korábbi lokális megmozdulások (Nantes és Rennes esetében a Notre-Dames-Landes-i repülőtér elleni tiltakozás) vagy spontán tiltakozások (Marseille-ben a „Harcos 13” mozgalom)³ során kialakult kapcsolatok képezték a kohéziós erőt.⁴

[...]

A szakszervezeteknek – és különösen a CGT-nek (amely jelenleg az ország legnagyobb szakszervezete, de előfordulhat, hogy a következő képviselőválasztásokon a CFDT megelőzi) – az a legfőbb céljuk, hogy megőrizzék jelentős intézményi szerepüket egy olyan időszakban, amikor a fontos döntések már a bevonásuk nélkül születnek meg, és amikor legjobb esetben is csak véleményezési szerepük lehet. Sarkozy elnöksége alatt még a CGT számított kiváltságos tárgyalópartnernek, Hollande alatt azonban már átvette a helyét a CFDT, amely szervezet az El Khomri-törvény tartalmára közvetlenül is hatást gyakorolt. A *Francia Kommunista Párt* összeomlását követően a CGT ötven év után megszűnt monolitikus szakszervezet lenni, hogy bizonyos mértékig teret engedjen a sokszínűségnek – ezzel szemben a CFDT, amely 1968 után öngazgató szervezetnek adta ki magát, monolitikussá és hierarchikussá vált! Jóllehet a CGT a szervezet minden szintjén megőrizte bürokratikus jellegét, kongresszusai továbbra is zártak és nélkülözik a lényegi vitát, rendfenntartó szerve pedig rendőrállami jelleget ölt, mégis e sztálinista rendszeren belül repedések keletkeznek, az alapstruktúrák a szövetségi irányítástól viszonylagos függetlenséget élveznek, s így a CGT helyi szervezeteinek olyan kezdeményezésekre is lehetőségük nyílik, amelyek egykoron elképzelhetetlenek voltak.

Ebben a helyzetben a szakszervezetek számára létfontosságú, hogy a mozgósítás leglátványosabb elemét, a tiltakozást irányításuk alá vonják. Számukra az jelenti a problémát, hogy az energiát a fiatalok, és nem is annyira az egyetemisták, hanem a középiskolások jelentik – ez persze nem újdonság. Ezzel szemben új fejlemény, hogy a fiatalok saját tüntetést szerveznek maguknak, az „egységes” megmozdulásokon pedig a CGT rendfenntartó erőinek fellépése ellenére a menet élére tudtak állni. Már önmagában az a tény is figyelmet érdemel, hogy a kontrollálatlan menetekben belül a több száz, gyakran arcát eltakaró vagy sötét kapucnis esőkabátot viselő fiatal szembe tudott szállni a rendőri erővel, ahogyan azt Párizsban március 17-én, majd 31-én láthattuk. Ezekben a helyzetekben azok a választóvonalak, amelyek 2006 tavaszán az első munkavállalásra vonatkozó munkaszerződés elleni tiltakozások alkalmával gyakran oly drámaian láthatóvá váltak,

most kevésbé voltak hangsúlyosak. A középiskolai diákok menete tarka volt: fekete és arab fiatalok is részt vettek benne. Ebből a szempontból a szlogen, amit skandáltak vagy a molinókra írtak – „Zyed, Bouna, Rémy, nem felejtünk!”⁵ – igen beszédes.

Ezeknek a meneteknek a megjelenése váratlanul érte a szakszervezeteket, és a tüntetéseken a szimbolikus tér körüli küzdelem kibontakozását eredményezte. Az ellenőrizetlen menetek egyre csak dagadtak, és április végétől elkezdték magukhoz vonzani a szakszervezeti tagokat, akikből így vezértüntetők lettek, és a tüntetések hivatalos feloszlátását követően gyakran spontán tüntetésekbe kezdtek. Erre a CGT és az FO rendfenntartó szervei erőszakos fellépéssel reagáltak. Ezek a rendfenntartó szervek, amelyek soha egyetlen tüntetőt sem védtek meg a rendőri erőszaktól, csak azért vannak jelen, hogy biztosítsák a szakszervezeti apparátusok ellenőrzését a tüntetések felett.⁶ Ez a május 17-i párizsi tüntetésen jól látható volt, ahol szó szerint rátámadtak azokra a tüntetőkre, akik nem oszlottak fel elég gyorsan. Nantes-ban a CGT rendfenntartó szervei megakadályozták, hogy a Notre-Dame-des-Landes-ban területfoglalásban részt vevő parasztok traktoraikkal részt vegyenek a tüntetésen, arra az együgyű évrre hivatkozva, hogy „a területfoglalóknak nincs közük a tüntetés céljaihoz”. Május 12-én Marseille-ben a szakszervezeti rendfenntartó erők egyszerű paranoiából gumibotokkal és könnygázzal támadtak rá a már oszló tömegre. Több más városban is ilyen eltűltözött fellépésről lehetett hallani. Ezek az erőszakos intézkedések csak arra voltak jók, hogy a rendfenntartó erők magukra haragították a tüntetőket. Ami a rendőröket illeti, ők békén hagyták a szakszervezetek által szervezett meneteket, viszont az ellenőrizetlen menetekre módszeresen rátámadtak, időnként a szakszervezetek rendfenntartó erőivel közösen.

[...]

A rendőrség a maga részéről világossá tette, hogy semmilyen elhajlást nem fog tolerálni a bevett „szakszervezeti-mozgalom-mindenki-szép-sorban-a-kihangosítós-kamion-és-a-szakszervezet-léggömbjei-után” sémától. Már a törvény elleni tiltakozások kezdetétől fogva folyamatos volt a rendőri mozgósítás: a városban és a külvárosokban a középiskolák bejáratánál megakadályozták a blokádepítést, s ez minden alkalommal pontosan előre kiszámított brutalitással ment végbe. A letartóztatott és megbilincselte tiltakozókat, akik között tizenöt éves gyerekek is voltak, a letartóztatást követően szisztematikusan megverték. A rendőrség által alkalmazott bekerítési technika azt jelentette, hogy a meneteket módszeresen kettéválasztották, hogy a tömeg egy részét elkülönítsék és bekerítsék, majd az így körülvevett emberek közé tömegoszlató gránátokat lőttek. Emellett a párizsi tüntetések megfigyelésére drónokat is bevetettek. A tüntetők által elfoglalt rennes-i munkásotthon (*Maison du Peuple*) kiürítéséhez a terrorellenes elit kommandót (RAID) is bevetették, ami még agasztóbb tendenciákat vetít előre.

De nem elég, hogy a szakszervezetek szemet hunytak a rendőri erőszak felett, és a kormánnyal versengve háritották egymásra a felelősséget az erőszakos cselekményekért. Az, hogy a „rendbontók” (*casseurs*) terminus az újbeszél kulcseleme, nem újdonság. Mindazonáltal fontos jelezni, hogy a törés-zúzás általában célzottan ment végbe: bankfiókok, ingatlanirodák, munkaerő-közvetítő cégek és természetesen a *Szocialista Párt* irodáinak üvegfelületeire irányult... Persze a tiltakozás nem mindig az „ésszerű vandalizmus” jegyében zajlott, ahogyan arról a Necker Kórháznál történt incidens is tanúskodik. Azonban a tiltakozók és a rendbontók közötti különbségtétel lehetőségét egyre többen megkérdőjelezték. Aissatou Dabo, a *Diákok Koordinációjának* (*Coordination étudiante*) szóvivője nyilvánosan kijelentette: „Elhatároztuk, hogy nem vagyunk hajlandók megkülönböztetni magunkat azoktól, akiket önök rendbontóknak neveznek.” Samir Elyes, a *Bevándorlók és Külvárosok Mozgalmának* (*Mouvement de l'Immigration et des Banlieues*) törzstagja a május 17-i *Nuit Debout* megmozduláson az összetűzéseket a szegény külvárosok lázadásával kapcsolta össze: „közelednünk kell egymáshoz a köveket dobálókkal... A lázadás politikai aktus.” Mindeközben pedig a CGT fő funkcionáriusa fáradhatatlanul ostorozza a „rendbontókat”, akik pedig állítólag a kormány manipulációjának áldozatai...

Az El Khomri-törvény elleni tiltakozásnak megvolt az az érdeme, hogy lábbal tiporta a szükségállapotot, amelyet február végén három hónappal, majd július végéig ismét meghosszabbítottak. Az ország utcáit, amiket 2015-ben a *Charlie Hebdo* mellett kiálló és a rendőröket éltető tüntetők foglalták el, most azok vették birtokba, akik azt skandálták, hogy „Mindenki utálja a rendőrséget”. Olyan jelszó volt ez, amellyel a szegény külvárosok fiataljai és a párizsi középiskolások rögtön azonosulni tudtak. Régi politikai terminusokban fogalmazva, azt mondhatnánk, hogy ez egy integratív szlogen volt – amely a nyugtalansággal párhuzamosan terjedt.

A középiskolai diákság és a munkás-szakszervezetek mellett a megmozdulás harmadik kulcsszereplője a deklasszálódás által többé-kevésbé érintett középosztály volt, pontosabban a rendszer kulturális újratermelését biztosítani hivatott foglalkozások (a tanítók, kultúraszervezők vagy a szociális ágazatban dolgozók, művészek, színházi vagy filmes technikusok stb.), akik a *Nuit Debout* életre hívói között szerepeltek. A kulturális szféra a kapitalista modernizáció élharcosa, ezen a területen ugyanis a kreatív erőforrásokra hivatkozva a kizsákmányolás új paradigmái kísérleti terepet találnak a maguk számára (ez egy oda-vissza mozgás, amelyben egyaránt felfedezhetők a totyotizmusra jellemző gyakorlatok és annak minőségi körei...). Közülük sokan a prekariátushoz tartoznak, s a bérrabszolgaság új formáival kell számolniuk. Másrészről viszont ezek az emberek nem igazán hajlamosak feltenni maguknak a kérdést, hogy mi is a feladatuk ebben a világban.

Az oktatással és a kultúrával kapcsolatban a Nuit Debout vitáiban csak kevesen fogalmaztak meg kritikát. Hogy vajon ez a társadalmi osztály mennyire fogja saját társadalmi szerepét a folyamatban lévő tüntetésekre ráerőltetni, ahelyett, hogy a tüntetéseket saját társadalmi funkciójának vizsgálatára használná fel, ez ma még nyitott kérdés...

Az első Nuit Debout-ra március 31-én került sor Párizsban, mégpedig azzal a céllal, hogy folytatása legyen az aznapi tüntetésnek, és a République (Köztársaság) térre szólítsa a tüntetőket (itt található egyébként a *Bourse du Travail*⁹ is). François Ruffin⁹ újságíró stábjá nem kis szerepet játszott a kezdeményezésben. Azáltal, hogy a Nuit Debout a köztársaság megnevezést viselő téren szerveződött meg, a szükségállapottal szembeni határozott fellépésének adott hangot: a 2015. novemberi merényletet követően a tér közepén álló Köztársaság szobor az áldozatokra való emlékezés színhelyévé vált, decemberben pedig a szükségállapot elleni első nyilvános tiltakozást is itt oszlatták fel. A kezdeményezők számára is világos volt a tér efféle szimbolikus töltése, akik közül egyébként sokak fejében megfordult, hogy ott helyben új alkotmányt kellene megfogalmazni.

[...]

A tény, hogy a République téren szerveződő Nuit Debout-k résztvevői alapvetően homogén tömeget alkottak, figyelmet érdemel.

„Kedvenc sportunk a lázadás.”

A közeli külvárosokban is szerveztek Nuit Debout-kat: St. Denis-ben április 13-án és 14-én, Ivryben, St. Ouen-ban, Noisy-le-Grand-ban, Romainville-ben, Montreuil-ben, Fontenay-sous-Bois-ban, és kissé távolabb, Créteil-ben, Blanc-Mesnil-ben és még messzebb, Cergyben, Evryben és Mantes-la-Jolie-ban. Ezeket a szerveződések nemcsak cél vezérelte, de nem éltek meg a másnapot, és nem látszik, hogy lett volna folytatásuk...

[...]

A Nuit Debout bizonyos értelemben olaj és víz valószínűtlen keveréke volt. A megrögzött pacifizmus, aminek jegyében egyesek virágokat osztogattak a rendőröknek, akik egy órával később könyörtelenül helybenhagyták őket, valamint az együttműködésre alapozó törvénytisztelt nem tudta útjukat állni az elfoglalt République térről kiinduló erőszakhullámoknak. Az események az április 9-i spontán tüntetéssel értek csúcspontjukra, amikor valaki a tömegből felvetette, hogy meg kellene látogatni Manuel Valls feleségét, aki a République tértől nem messze lakik. Kétezer ember spontán tömegbe verődve útnak indult, és magával sodorta a rendőrség által késve felállított kordonokat, meghiúsítva így a körbekerítési műveletet, majd a terre visszatérve, bankfiókokat és ideiglenesmunka-közvetítő irodákat vert szét, amelyekből a Voltaire sugárúton meglehetősen sok van. Ezen az estén történt, hogy a Nuit Debout egyik önjelölt vezetője a rendőrség segítségét kérte a téren a rend helyreállítására – jöllehet az erőszakos cselekedetek kivizsgálására létrehozott bizottság korábban úgy határozott, hogy a tüntetéseken elkövetett vandalizmusokat ne ítélik el. Végső soron a kavargásnak volt annyi pozitív hozadéka, hogy megakadályozta a különféle ambíciókkal rendelkező résztvevőket, hogy a Nuit Debout-ugródeszkaként használják.

[...]

A tüntetések július 14-én csúcsozodtak ki. Párizsban a megmozdulás alsó becslés szerint is legalább félmillió embert vitt az utcára (a rendőrség 80 ezerre, a szervezők pedig 1,2 millióra becsülték ezt a számot). A vonulás útvonalát végig több méter magas kerítések szegélyezték, amelyek nemcsak menekülő utat nem hagytak, de azt is megakadályozták, hogy a több ezer tüntető, aki menet közben szeretett volna csatlakozni a menethez, bejusson. A menet elejét a rendőrség két oldalról folyamatosan rohamozta, s ezzel heves ellenállást váltott ki a tömegből. A tüntetés végén a CGT-hez tartozó rakodómunkások egy nagyobb csoportja összetűzésbe került a rendőrökkel, miután egyiküket etalálta egy gránát. Este Párizs rendőrprefektusa botránynak nevezte, hogy a menet élén a CGT számos zászlaja is megjelent: „A rendbontókkal egyfajta, legalábbis passzív szolidaritás volt megfigyelhető”, mondta, arra utalva, hogy a szakszervezeti tagok megpróbálták a rendfenntartó erőket akadályozni, főleg intézkedés közben. Valls azzal vádolta a CGT-t, hogy „ambivalens hozzáállást tanúsított a

rendbontókkal kapcsolatban”, Hollande elnök pedig azzal fenyegetett, hogy addig, amíg nem szavatolhatók a biztonságos körülmények, minden tüntetést betilt. Ezzel a zsarolással a CGT vezetését próbálta rávenni arra, hogy az álljon a tüntetések élére, rendfenntartó szerve pedig segítse a rendőri fellépést a „szervezetlen tüntetőkkel” szemben. A kormány számára az volt a legfontosabb, hogy szétűzza a tüntetők között kialakulófélben lévő szolidaritást.

[...]

A rendőri fellépés következő lépése volt, hogy a tüntetőket az akkor éppen zajló Európa-bajnokságon kikísérletezett szurkolói zónák mintájára körbekerítik. Néhány nappal később Valls megtiltotta a június 23-i vonulást a szakszervezetek által előre kijelölt útvonalon, és helyette egy helyhez kötött tüntetést javasolt a Nation térre – amit a rendőri erők minden irányban hermetikusan lezártak volna... A szakszervezetek nem fogadták el a javaslatot, és a korábban tervezettől eltérő útvonalat javasoltak. Erre válaszul Valls 21-én, kedden, egész egyszerűen betiltotta a tüntetést. A szakszervezetek közölték, hogy ellenszegülnek a

„Szabad akarok lenni.”

tiltásnak – és nyilatkozatában még az *Emberi Jogok Ligája* is a szakszervezetek mellett foglalt állást! Természetesen ezt a szájhösködést senki sem vette komolyan. A szakszervezeti vezetőkől megrögzött törvényiszteletük miatt a tüntetés esetén legfeljebb csak formális tiltakozás lett volna várható. A show két főszereplője közötti színlelt feszültséget azonban egy váratlan javaslat oldotta fel: a tüntetők oda-vissza vonuljanak a Bastille térről indulva az Arsenal-csatorna mentén (egy irányba ez a táv 600 méter). A CGT és az FO vezetése örömmel fogadta a kormány javaslatát, amely lehetővé tette számára az arcvesztés elkerülését, valamint azt, hogy a kormánnyal közös vágya megvalósuljon: megtörténhet a menet kemény magjának leszerelése, és véget lehet vetni az általa jóváhagyott politikai motivációjú vandalizmusnak. Ez a ketrecbe zárt, tét nélküli felvonulás, amely látványossá tette a szakszervezeti tömegek behódolását a rendfenntartó erők akaratának, legalább egy szempontból egyetértést hozott a szakszervezeti vezetés és a kormány között: mindenki számára fontos, hogy a felek végre szót értsenek egymással. A CGT főtitkára, Philippe Martinez ennek többször is bizonyítékát adta, és tette ezt a leglátványosabb módon, akkor, amikor elismerte, hogy június 14. előestéjén jogosan tiltották meg 130 embernek (akik közül többen a CGT tagjai voltak), hogy részt vegyenek a tüntetésen: „Érthető, hiszen rendbontókról van szó” (s mondta ezt a rendőrségi nyilatvántartások alapján). Szemben ezzel a kollaboráns besúgóval, a *Le Havre*-i rakodómunkások április elején kilátásba helyezték, hogy az egész várost lezárják, ha Le Havre-i középiskolásokat és egyetemistákat a tüntetést követően börtönbe zárnak...

Égészen nem sokkal ezelőttig a „rendfenntartás” elsődleges módja a tüntetők, lázadók tömegosztatása volt, ami azt feltételezte, hogy legalább egy irányban szabad eltávozást biztosítanak számukra. Egyértelmű, hogy néhány éve egy másik módszer vált uralkodóvá: a tüntetők számára biztosított terület fokozatos csökkentése, ami a tüntetés „megfojtásával” zárul. A bekerítés e Nagy-Britanniából importált technikája esetében a cél nem az utcák felszabadítása, hanem az, hogy a rendőrök és csendőrök gyűrűjében megbüntessék mindazokat, akik azokat el merték foglalni. A rendőrök és csendőrök számára rendelkezésre álló technológiai eszköztár lehetővé teszi számukra, hogy tetszőlegesen megsebesítsenek vagy megnyomorítsanak embereket. Erre jó példa volt a május 1-jei tüntetés, még akkor is, ha ezen a napon a rendőri tervek kivitelezését (több tízezer ember bekerítését) a tüntetők elszántsága megakadályozta. De mindazok szerint, akik a május 1-jei párizsi tüntetésen részt vettek, június 14-én a rendőrségi gyűrű szorítása még erősebb volt.

[...]

Ezzel összefüggésben mindenképpen jelzésértékű az a tény, hogy Manuel Valls, aki a Szocialista Pártban a „biztonságpolitikai” kérdések szakértőjévé vált, mielőtt – logikusan – belügyminiszterré nevezték

volna ki, most miniszterelnökként az egész kormányt irányítja. Vagyis nem arról van szó, hogy a rendőrség kivonta volna magát a kormány ellenőrzése alól, hanem inkább a kormány vált rendőrállamivá. Franciaországban a belügyminiszter lett a kormány kulcsszereplője, de minél harciasabb hozzáállást tanúsít, annál nagyobb esélye van arra, hogy miniszterelnök vagy akár köztársasági elnök legyen belőle. Az efféle emberek legfontosabb erénye a végrehajtói képesség, ami viselkedésüket a rohamrendőrökhöz (*raiders*) teszi hasonlatossá. Ez a tudatosan vállalt cinizmus már Nicolas Sarkozyre is jellemző volt, akinek karrierútját most Valls követi.¹⁰

Valls egy olyan kormány vezetője, amely valójában csak papíron létezik, a szimbolikus dimenziótól, a parlamenti álvitáktól ugyanis mostantól kezdve megkímélheti magát. Az Alkotmány 49.3-as cikkében foglaltak alkalmazása, ami lehetővé teszi egy törvény hatályba léptetését anélkül, hogy az a Nemzetgyűlés elé kerülne, láthatóvá teszi ama monarchikus önkényuralmat, amelynek örökségét a Francia Köztársaság megőrizte ugyan, de jelen esetben az állam már nem több, mint az eurokraták kormányzásának alárendelt eszköze. Ahogyan az Európai Bizottság elnöke a megszorításokról tartott 2015-ös görögországi népszavazás kapcsán elmondta: „Az európai szerződésekkel szemben nem létezik demokratikus alternatíva”. Európai szinten ez a technokraták uralmát jelenti, akik csak a tőke fő képviselőit ismerik el tárgyalópartnereknek. A nemzetállam szintjén pedig a politikai döntéshozatal eltolódása, ami a törvényhozás háttérbe szorulását jelenti a végrehajtó hatalom javára, azt eredményezi, hogy a funkciók a legmagasabb szinten összpontosulnak (ahogyan az El Khomri-törvényt is Manuel Valls kabinetje találta ki és készítette elő). Ebben az értelemben joggal beszélhetünk puccsista kormányról, amelynek 2012 óta Valls a felbujtója.

[...]

Ami azt a kérdést illeti, hogy vajon a rendőrség kivonta-e magát a kormány irányítása alól, a válasz igen egyértelmű: egy olyan testület, amelynek kétharmada a Nemzeti Frontra szavaz, tökéletesen alkalmas a szélsőséges politika végrehajtására, ami egy haláltusáját vívó rezsim számára nélkülözhetetlen. A jelenlegi szocialista kormány és fasisztoid rendőrei között tehát tökéletes az összhang, ahogyan annak idején 1918-ban, Németországban a hatalmon lévő szociáldemokraták és fehérgárdisták között, akik Karl Liebknechtet és Rosa Luxemburgot meggyilkolták. Eerre jó példa volt a rendőrök fellépése a hagyományos május 1-jei tüntetéssel szemben: rendőrök és csendőrök parancs nélkül így nem avatkoznak közbe. A törvénnyel és szellemiségével szembeni tiltakozás a munka ünnepét tette kérdésessé...¹¹

Ezenkívül tizenöt éve az egymást követő kormányok szisztematikusan egyre kifinomultabb eszközökkel fegyverezték fel a különböző rendőri testületeket. Ezek az eszközök a rendfenntartás egyre elvete-

múltebb technikáinak alkalmazását tették lehetővé, és oda vezettek, hogy az rendőri erőszak egyik pillanatról a másikra elszabadulhat. A *flash-ball*-ok¹² és más úgynevezett nem halálos fegyverek az elrettenést vagy adott esetben a félelemkeltést szolgálják azáltal, hogy súlyos, de nem halálos sebesülést okoznak – mégis az embernek önkéntelenül is eszébe jut a Malik Oussekine-ügy...¹³ Az, hogy a rendőrség a tüntetőkkel szemben fojtó hatású könnygázt alkalmaz, majd a tömeg közepébe támadógránátokat lő, világossá teszi a szándékot, aminek eredményeképpen rengetegen szenvedtek súlyos sérüléseket vagy váltak nyomorékká. Sokan fél szemükre megvakultak, mások kómába estek, és sokan mind a mai napig testükben hordják a tömegoszlatónak nevezett gránátok repeszeit. A rendőri brutalitás a független újságírókat sem kerülte el, ahogyan a *Street Medics* orvoscsapatait sem, akik csodálatra méltó önfeláldozással látták el a helyszínen a sérülteket; a rendőrök még ezek közül az önkéntes orvosok és ápolók közül is többeket letartóztattak és bántalmaztak.

[...]

Teljesen világos, hogy a tiltakozás túlmutat az El Khomri-törvényen, bár ugyanakkor maga a törvény tette lehetővé, hogy a munka kérdése ismét asztalra kerüljön. Végső soron egy ilyen törvény csak a következménye annak, hogy a munka társadalmilag elveszítette értelmét. Hosszú időn át a kizsákmányolás globális rendszerében a munka mindenek ellenére a szocializáció és a legitimitáció fontos egyéni formája volt. A prekarizáció, a flexibilitás és a mobilitás jelenlegi fokán azonban a munka már nem képes ezt a szerepet betölteni; nem szólva arról, hogy a munka is egyre abszurdabb tárgyira irányul: hamburgereket készíteni a McDonalds-ban, biztonsági őrként dolgozni egy őrző-védő cégnél vagy ruhákat hajtogatni egy H&M-ben...

A fordista éra futószalagjai mellett dolgozó munkásokkal ellentétben, akiknél a lázadásnak lehetősége volt a gyár területén belül kibontakozni, a *prekár* és örökös munkanélküli létre kárhóztatott fiatalok lázadása valamiképpen a légtüres társadalmi térben lebeg. És jóllehet az a tény, hogy mindannyiuknak szükségük van pénzre, összekapcsolja egymással mindazokat, akik kénytelenek a bérmunkáslét valamelyik formáját – vagy a nélkülözést – vállalni, de mi fogja őket a harcban összekovácsolni? Másképpen fogalmazva: ez a kényszer hogyan fog közössé válni? Nem csak arról van szó, ahogyan toulouse-i elvtársak egy csoportja tréfásan mondja, hogy „addig is, amíg nem valósul meg a kommunizmus, tartsuk a markunkat az apróért” (végső soron ezt tették a *piqueterók* Argentínában, akiket pénzosztással Nestor és Cristina Fernández de Kirchner le tudott szerelni), hanem arról, hogy tartalmat kell adni a munka elutasításának olyan tevékenységi formák kikísérletezésével, amelyek kivonhatók az értékmérés kényszere alól.

A legérdekesebb fejlemény az volt, hogy a *Nuit Debout*-n, amely a munka törvénykönyvének megváltoztatása elleni tiltakozásból bon-

takozott ki, éppen a munka kérdéséről alig folyt vita! Végláthatatlan felszólalások a legkülönbözőbb „társadalmi kérdésekkel” kapcsolatban, de az olyan alapvető kérdésekről, mint a munka, pontosabban a munkával kapcsolatos kritika, gyakorlatilag egyetlen szó sem esett. A fizikai és a szellemi munka szétválasztásának és hierarchiájának kérdése ugyancsak kritikus kérdés. Arra lenne szükség, hogy ne mindig csak az értelmiségiek beszéljenek, mégpedig a társadalomban elfoglalt sajátos és kiváltságos pozíciójukból; és kétkedéssel kellene fogadni minden olyan diskurzust, amely ebből a pozícióból születik meg és bontakozik ki. A Nuit Debout, ahelyett, hogy az értelmiségiek státuszát megkérdőjelezné, a jelenlegi mozgósításban kitüntetett szerepet biztosít nekik – az ismeretlen emberek mindössze kétpercnyi felszólalási lehetőséget kaptak, míg az elismert értelmiségiek korlátlanul beszélhettek. A munka bírálata mindenekelőtt a munkamegosztás uralkodó formájának bírálatát jelentené.

[...]

A politikusok és közgazdászok diskurzusaiban továbbra is a munka marad a legfőbb hivatkozási alap, de ez a szakaszervezetek esetében is így van. Márpedig az egyetlen dolog, ami a proletárt jelenleg meghatározza, az a pénz iránti szükségéhez való viszonyulása: másképpen fogalmazva, olyasvalami, ami mindenekelőtt a *hiány* megélésével jellemezhető. Ez az a szükség, ami mindenkiben közös – míg a tőkések a pénzt csak a hiánnyal ellentétes formájában, *tőkeként* ismerik. Egyesek a pénz iránti szükség és a munkás státusza közötti ellentmondásra az *alapjövedelem* felvetésével válaszoltak, amely az új jóléti állam által garantált jövedelem volna (lásd például a neosztálinista Bernard Friot zavaros javaslatait). Itt most nem fogunk hiábavaló fejtegetésekbe bocsátkozni arról, hogy ezt a jövedelmet miből lehetne biztosítani, és hogyan kellene elosztani, mivel meggyőződésünk, hogy ezzel ellentétben, éppen egy olyan terület meghatározására kellene törekedni, amely kivonható a közgazdasági diskurzus hatálya alól, s így lehetőség nyílna eltöprengeni azon, hogy az erőforrásokat hogyan lehetne közvetlenül közössé tenni. Egy efféle gondolat nem egy közgazdász fejéből fog kipattanni, bármennyire lesújtott legyen is, hanem a közvetlen cselekvés megsokszorozódása fogja kitermelni magából. Hogy világosan fogalmazzunk, ez illegálisan, a nagyvállalatok és az állam kárára fog megtörténni. Hogy a mostani tüntetésből idézzek fel egy példát, az olyan akciók, mint amikor például az áramszolgáltató (EDF) alkalmazottai több megyében is a csúcsidőn kívüli tarifára kapcsolták át a fogyasztásmérőket, ebbe az irányba mutatnak.

[...]

A munkahelyi harcok szükségképpen követeléseket fogalmaznak meg, mivel a munka és a tőke közötti ütközőzónában bontakoznak ki; a keletkező indulatok azonban túlmutatnak ezen a kereten – még ha csak egy kisleány elhallgattatásával járó örömről van is szó. Amikor

a harcok általánossá válnak és kilépnek a vállalat falai közül, akkor a konfliktus politikaivá alakul át. Ekkor már nem a követelés, hanem az önszerveződés dinamikáját követik – de nem öngazgatásról van itt szó, amely a vállalati és piaci logikába zárna bennünket, hanem az erőforrások közössé tételéről. Argentínától Bolívián át egészen Mexikóig erre szolgáltatott példát a közelmúltban több latin-amerikai ország is. Ezekből a példák közül kell tehát ihletet merítenünk.

Olaszországban, az 1970-es években már láthattuk, hogy milyen előfeltételek szükségesek egy efféle [a közgazdasági diskurzus befolyása alól kivonható] terület kialakításához. A gyár és a nagyváros tereinek elválasztása autonóm harcok tétjévé vált. Majd később, a 2000-es években Argentínában is láthattuk, ahol a munkanélküliek valódi politikai erővé szerveződtek: amikor az elfoglalt gyárak rendőrségi kiürítését kellett megakadályozni, akkor a szervezett munkanélküli tömegek adták a csapatok derékhadát, megfordítva ezzel a munkások és a munkanélküliek közötti szokásos viszonyt, amely szerint a munkanélküliek a harcokban rendszerint csak mellékszerepet játszanak. Amikor az a helyzet áll elő, hogy Buenos Aires egyik negyedében a munkanélküliek jelentik a munkásokat támogató tömeg fő erejét, akkor a társadalmi viszonyok át tudják lépni a gyár falait. Vagy gondoljunk a társadalmi szolidaritás Andalúziában tapasztalt szokatlan megnyilvánulásaira, és nem csak *Marinedában*,¹⁴ hanem Cádiz azon negyedeiben is, ahol azok, akiknek van munkájuk, vetésforgóban támogatják munkanélküli szomszédjaikat. Hosszútávon olyan viszonyrendszerek kialakítása lenne a cél, amelyek (a dolgozók esetében) túlmutatnak a vállalat közege és (a munkanélküliek esetében) a fegyelmező jellegű segítő szolgáltatásokon. Ez lenne az előfeltétele a technikai erőforrások más

célra történő felhasználásának, amit a politikai helyzet (a hatalmi vákuum) lehetővé tene. Ez nem csak gyakorlati tapasztalatot, hanem a reflexió lehetőségét is jelenti. Röviden: a kibontakozó kommunizmus kísérleti terepe.

A tény, hogy a szakszervezeti kereteken kívül is léteznek jelentős harcok, ezt a nyitást segíti elő: senki sem hagyhatja figyelmen kívül hogy az ország nyugati részén, Notre-Dame-de-Landes-ban a terület-foglalás az elmúlt hónapokban milyen fontos hatást gyakorolt a nantes-i és rennes-i eseményekre. Hasonló a helyzet a menekültek, különösen a szíriai menekültek esetében: a calais-i táborok erőszakos felszámolása, ahol látható volt, hogy a rendőröket fasiszta csoportok is segítik, nem sokkal a tüntetések kezdete előtt hozzájárultak a kormányellenes hangulat felkorbácsolódásához. A tavaszi megmozdulások alkalmával a szolidaritás számos jelét láthattuk, többek között akkor, amikor a Stalingrad téren táborozó migránsok számára megnyitottak egy használaton kívüli középiskolát. Figyelemre méltó, hogy a Független Gimnáziumközi Mozgalom egy tiltakozáson kelt életre, amit egy roma diáklány kitoloncolása ellen szerveztek.

[...]

Az államhatalom két póluson, a jogrenden és a közrenden nyugszik, amelyek között mindig feszültségnek kell lennie. Az első, a védelmet nyújtó, pozitív, míg a második, a büntetéseket kiszabó, negatív pólusként jelenik meg. Amikor egy kontrollálatlan megmozdulás hatására a két pólus közötti feszültség megszűnik, akkor a hatalom dinamikája válságba kerül. Ennek előzményei ma már világosan láthatók. Egyrészt láthatjuk, hogy a hatalom jogi pólusa, amely egyébként magát a hatalmat legitimálja, egyre gyengébb (a munkajog például háttérbe szorult), mégpedig a gyorsított eljárások alkalmazása miatt (a parlamenti szavazást például az Alkotmány 49.3-as cikkében foglaltakra való hivatkozással ki lehet kerülni). Itt nem célunk, hogy a munka törvénykönyvét a védelmünkbe vegyük, hiszen az csak a kizsákmányolást szabályozza, és nem is a parlamenti álvitákat akarjuk védeni, mivel azok csak politikai színjátékra nyújtanak lehetőséget; csak azt kívánjuk megjegyezni, hogy a kormányzás kezd túlterjeszkedni ezeken a legitimációs és szabályozási kereteken, amelyeket a polgári és politikai jogok szférája kijelöl – s ez a büntető-törvénykönyvre is igaz, aminek szilárdságát a terrorellenes rendelkezések kikezdték! Másrészt azt is láthatjuk, hogy a közrend fenntartásáért felelős pólus, amely elnyomást is gyakorolhat, a korábban sosem látott erőszakos rendőri fellépések megsokasodásával, illetve a kivételes állapot könnyörtelen hatályba léptetésével az egész országban mozgásba lendül. A kormányzat kapkod, mintha csak a veszét érezné.

A következő fontos politikai feladat a demotivált választók megszervezése lesz a közelgő 2017-es elnökválasztásra, majd a parlamenti választásokra. Szóba se jöhet, hogy az elnökválasztási kampány

két negyedévét tétlenül nézzük végig. Ehelyett példát kell vennünk az *Otra Campañáról*,¹⁵ amit a zapatista elvtársak Mexikóban 2006-ban hívtak életre: fontos, hogy az országban a szerveződő emberek megvitathassák egymással saját tapasztalataikat, lehetőséget biztosítva az eszköztelen emberek számára, hogy elégedetlenségüknek hangot adjanak.

Az elégedetlenség ugyanis mindig utat tör magának a választásokon, így az, aki meg akarta hallani, meghallhatta François Ruffin bejelentését, miszerint „A Nuit Debout-nak vége van.” „Most csak az számít, hogy az elnökválasztást 2017-ben megnyerjük.”. Más szavakkal: a cél az apparatcsik Jean-Luc Mélenchon¹⁶ kampányának támogatása. Aminek legalább meglesz az az előnye, hogy a Ruffin-féle embereket szuverenista és produktivista retorikájukkal együtt az ellenség táborába helyezi. Ami pedig a Szocialista Pártot illeti, kénytelen volt az augusztus végi nantes-i „nyári egyetemét” lemondani, mert attól tartott, hogy a proletariátus bosszújának áldozatává válik egy olyan városban, amely egész tavasszal nagyon nyugtalan volt...

Ezzel szemben a jobboldal a kormány szemére veti, hogy nem volt képes a forrongásnak véget vetni és a rendet helyreállítani – jóllehet a baloldalra e tekintetben a jobboldal már nem is igen tudna rálicitálni, hiszen az elnyomás alkalmazása tekintetében Hollande még Sarkozyénél is rosszabbnak bizonyult. Ami a szélsőjobboldalt illeti, jóllehet igazán összeteheti a két kezét, hogy a terroresemények óta Hollande ennyire harcos kedvében van, de nem készül a hatalom megszerzésére: valójában a politikai színjátékban már így is bőségesen betöltötte a rá kirótt szerepet. A Szocialista Párt aligha fog tudni azzal a harminc éve alkalmazott stratégiájával szavazatot nyerni, hogy a Nemzeti Fronttal riogat: egy olyan országban ugyanis, ahol a miniszterelnök egy Pierre Laval-klón¹⁷, világos, hogy ennek a hamis szembeállításnak már nincs mozgósító ereje. Még egyszer, hogy ismét hangsúlyozzuk, amit már tíz évvel ezelőtt leírtunk: Franciaországnak nem azért sikerült elkerülnie a fasizmust, mert a szabadság országa volna, hanem azért, mert a tekintélyelvű ország.¹⁸ A fegyelmező és államapparátus újratermelése itt a lényeg, a kormány színezete mellékes. Míg nagyon úgy tűnik, hogy a szükségállapot fennmarad, és szemmel láthatólag a szabadságjogokat korlátozó rendkívüli intézkedések fogják a normát jelenteni, világos az is, hogy a 2017-es elnökválasztási kampánynak az lesz a tétje, hogy ki tudja mindehhez a választók/nézők explicit beleegyezését megszerezni. A „biztonság” húsz éve olyan téma, amellyel kapcsolatban a jelöltek összezsapnak egymással, és mindegyik jelölt rendre úgy tünteti fel magát, hogy ő az, aki a franciák számára azt a leginkább szavatolni tudja. Ilyen körülmények között előfordulhat, hogy az ország úgy válik rendőri-katonai állammá, hogy még csak álpuccsra sem lesz szükség, mint Erdoğannak Törökországban... A választási kampány maga lesz a puccs, amellyel a győztesnek már nem lenne más dolga, mint hogy

az alkotmánynak megfelelően ratifikálja. Fontos, hogy ezt már jó előre megakadályozzuk.

„Folytassuk a kezdetet...”¹⁹

Jegyzetek

- ¹ Kenan Görgün: *Rebellion Park*. La Roque-d’Anthéron, éditions Vents d’ailleurs, 2014
- ² Az elnevezés a rue Grenelle-i helyszínre, a Munkaügyi Minisztérium székhelyére utal, ahol a felek közötti tárgyalások zajlottak. (A szerk.)
- ³ Franciául: „13 en lutte”, mivel a francia megerendszerben Marseille-t – mint *Bouches-du-Rhône* megye fővárosát – a 13-as szám jelöli. (A ford.)
- ⁴ A MILI – *Mouvement Inter-Lycées Indépendant* (Független Gimnáziumközi Mozgalom) egyébként azóta *Mouvement Inter-Luttes Indépendant*-ra (Független Együttküzdők Mozgalomára) módosította a nevét. Holnapjuk itt érhető el: <https://miliparis.wordpress.com/>.
- ⁵ Zyed Bennát et Bouna Traorét Clichy-sous-Bois-ban 2005. október 27-én érte halálos áramütés egy trafóházban, ahová az őket üldöző rendőrök elől menekültek. Halálukban a rendőröket a bíróság nem találta vétkesnek. Rémi Fraisse 2014. október 24-én vesztette életét a sivens-i erdőben, ahol egy víztározó építése miatt végzett fakivágások ellen tiltakozó tömegbe a rendőrség tömegoszlató gránátokat lőtt. A 21 éves Rémi Fraisse halálát feltehetőleg egy ilyen gránát okozta. (A ford.)
- ⁶ A június 14-i tüntetésen három civil rendőr került a szakszervezetek által szervezett vonulás élére, ők jeleztek a szakszervezetek rendfenntartó erőinek, hogy mikor álljanak meg, s hagyják a menet élén vonulókat maguktól eltávolodni, hogy így elszigetelhesék őket a tüntetés többi résztvevőjétől. Egyértelművé vált tehát, hogy a CGT rendfenntartó erői a helyszínen együttműködnek a rendőrökkel.
- ⁷ Kb. „Éjszaka talpon” – utalás a napszakra, amikor az éjszakába nyúló párizsi (és lyoni, marseille-i, brüsszeli stb.) megmozdulásokra sor került. (A szerk.)
- ⁸ A Franciaország több városában is megtalálható *Bourse du Travail*-ok olyan épületek, ahol a városvezetés lehetőséget biztosított szakszervezeti összejövetelek, tanácskozások megrendezésére. (A ford.)
- ⁹ François Ruffin baloldali újságíró, a *Fakir* c. újság alapító-főszerkesztője, a *France Inter* közszolgálati rádióállomás *Là-bas si j’y suis* c. népszerű, társadalomkritikai műsorának riportere. (A szerk.)
- ¹⁰ Közös a két politikusban, hogy meggyőződéses támogatói a cionizmusnak, ami nem ártatlan dolog egy olyan országban, ahol a veszélyt jelentő társadalmi osztályok nagy része muzulmán kultúrájú vagy hitű. Ezzel együtt jár az amerikai birodalmi és katonapolitika (és e politika következményeinek) feltétel nélküli támogatása, valamint a „civilizációk összecsapásával” kapcsolatos meggyőződés, ami az imént említett politikákat igazolja. Ebben az összecsapásban Izrael kitüntetett szövetségesként jelenik meg. Ez az aktív cionizmuspártiság hozzájárult a szalafista terrorizmus terjedéséhez Franciaországban, ami azután igazolást nyújtott a szükségállapot és olyan jogszabályok bevezetéséhez, amelyek a *Patriot Act*-nél is rosszabbak. A szükségállapotnak tehát nem csak kül-, hanem belpolitikai mozgatói is vannak. Az állam e két dimenziója a valóságban egy közös logikában oldódik fel.

- ¹¹ Május elseje egykoron a munkások ünnepe volt, amelyet gyakran kísérték összetűzések a rendőrséggel. Az ünnepet elsőként a Vichy-rezsim engedélyezte, majd 1947-ben a Negyedik Köztársaság, végül a munka ünnepévé vált, ami nem ugyanazt jelenti... 1968 óta ez az ünnepnap lehetőséget nyújt a szakszervezeteknek, hogy közösen nagy tömeget alkotva teljességgel intézményes keretek között felvonuljanak. A rendőrség fellépése a 2016. május 1-jei felvonuláson azt jelzi, hogy „ég a vár”...
- ¹² Többek között a francia rendőrség egyes egységeinél is rendszeresített védekező fegyver, amely gumilövedékkel van töltve, és ezért a hagyományos maroklófegyvernél kisebb, elvileg nem halálos sérülést okoz. (A ford.)
- ¹³ 1986. december 6-án diákok tüntettek Alain Devaquet felsőoktatási reformtervezete ellen. A tüntetést követően éjjel körül az algériai származású Malik Oussekiene egy jazzklubból lép ki, rendőrök egy csoportja üldözőbe veszi, majd halálra veri. (A ford.)
- ¹⁴ 2800 lakost számláló mezőgazdasági-szövetkezeti település a spanyolországi Sevilla tartományban, amely a közvetlen demokrácia alternatív gazdasági-politikai modelljén alapul. Lásd a település honlapját: <http://www.marinaleda.com/> (A szerk.)
- ¹⁵ Magyarul: „Egy másik kampány”. Lásd bővebben: Carlos Antonio Aguirre Rojas: *Engedelmeskedve parancsolni. A mexikói neozapatizmus politikai tanulságai*. Eszmélet Kiskönyvtár sorozat, Budapest, Eszmélet Alapítvány – L'Harmattan Kiadó, 2012. (A szerk.)
- ¹⁶ Francia politikus, hosszú ideig a francia Szocialista Párt tagja, amelynek balszárnyához tartozott. 2008-ban többekkel együtt megalapítja a *Parti de Gauche*-t (Balpárt), amelynek egy ideig társelnöke. Lásd bővebben Lugosi Győző cikkét: *Die Linke à la française*. A baloldali pártstruktúra átalakulása Franciaországban. *Eszmélet* 80. sz. (2008. tél) (A szerk.)
- ¹⁷ Pierre Laval (1883–1945) francia politikus, a kollaboráns Pétain-kormány külügyminisztere. A háború után államellenes cselekedet vádjával elítélték, és 1945. októberében kivégezték. (A ford.)
- ¹⁸ Lásd. „C'est de la racaille ? eh bien j'en suis !”, kiadta a L'Échappée könyvkiadó 2006-ban, majd 2009-ben „La rage et la révolte” címen újraszerkesztve az Agone. Mivel a bal- és szélsőbaloldal a fasiszmus szót széltében-hosszában használja, emlékeztetnünk kell arra, hogy a fasiszta rezsimeket határozottan antiliberális, protekcionista és korporatista beállítódás jellemezte, ami egyetlen mai franciaországi párt programjának sem felel meg, még akkor sem, ha a Marine Le Pen által vezetett *Nemzeti Front* vagy a Jean-Luc Mélenchon-féle *Balpárt* az egykori kereskedelmi határok és a frank visszaállítását követelik. A fasiszmus a tekintély kultuszán alapult, de nem minden tekintélyelvű rendszer fasiszta – gondoljunk például a sztálinizmusra vagy az amerikai demokráciára.
- ¹⁹ „Continuons le début...” A Nuit debout jelszava. (A ford.)

(Fordította: Fáber Ágoston)

Eredeti megjelenés: „Le monde ou rien”. *Remarques sur l'agitation sociale en France au printemps 2016, lundimatin#70*, 2016. augusztus 29. <https://lundi.am/remarques-sur-l-agitation-sociale-en-france>